KINGSLEY AMIS • **Talihli Jim**

Lucky Jim
© 1953 Kingsley Amis
Bu kitabın yayın hakları The Wylie Agency aracılığıyla
The Estate of Kingsley Amis'ten alınmıştır.

İletişim Yayınları 488 • Dünya Edebiyatı 102
ISBN-13: 978-975-470-680-8
© 1998 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 1. BASIM
1. Baskı 1998, İstanbul
2. Baskı 2024, İstanbul

DİZİ YAYIN YÖNETMENİ Murat Belge
YAYINA HAZIRLAYANLAR Türker Armaner, Güneş Akkor
KAPAK Suat Aysu
KAPAK RESMİ Malcolm Drummond, "Otoportre", yakl. 1908-1911
UYGULAMA Hüsnü Abbas
DÜZELTİ Funda Dörtkaş, Derin Yüksel

BASKI Ayhan Matbaası · SERTİFİKA NO. 44870
Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6/41
Bağcılar 34218 İstanbul · Tel: 212.445 32 38

CİLT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 45003
Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6
Bağcılar 34218 İstanbul · Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387
Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,
Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul
Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58
e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

KINGSLEY AMIS

Talihli Jim

Lucky Jim

ÇEVİREN

Fatma Taşkent

iletişim

KINGSLEY AMIS 16 Nisan 1922'de Londra'da doğdu. City of London School'da okula başladı ve St. John's College, Oxford'da İngilizce öğrenimi gördü. Üniversite dönemi İkinci Dünya Savaşı nedeniyle kesintiye uğradı. Bu dönemde, yaklaşık on beş yıl boyunca üyeliğini sürdüreceği Büyük Britanya Komünist Partisi'ne katıldı. 1948'de Hilary Ann Bardwell'le evlendi. Philip, Martin ve Sally isimlerinde üç çocukları oldu. Çift 1965'te boşandı ve Kingsley Amis aynı yıl, 1983'e kadar evli kalacağı Elizabeth Jane Howard'la evlendi. Amis, bu yıllarda çeşitli üniversitelerde dersler verdi, ancak asıl ününü romanlarıyla kazandı. 1954'te ilk romanı *Talihli Jim* (İletişim Yayınları, 1998, çev. Fatoş Taşkent) yayımlandı. Yirmiden fazla roman yazdı. *Ending Up* (1974) ve *Jake's Thing*'le (1978) Booker Ödülü'nün kısa listesine kaldı ve bu ödülü 1986'da *Yaşlı Kurtlar*'la (İletişim Yayınları, 2021, çev. Levent Mollamustafaoğlu) kazandı. Romanın yanı sıra şiir ve deneme kitapları yazdı. 1990'da şövalyelik unvanı aldı. 1995'te geçirdiği bir felcin ardından hayatını kaybetti.

Philip Larkin'e...

Kıskanırım seni
Talihlisin belli
Kıskanırım seni
Talihlisin belli

– ANONİM ŞARKI

1

"Ama aptalca bir hata yaptılar," dedi tarih profesörü. Dixon onu izlerken profesörün gülümsemesi, hatırladığı şeyin etkisiyle yüz hatlarının altında kayboldu yavaş yavaş. "Aradan sonra Dowland'dan kısa bir parça çaldık," diye devam etti, "şu flavta ve klavye için yazılmış olanı. Flavtayı ben çaldım tabii, genç Johns da..." Duraksadı, yürürken gövdesi gerildi, sanki o adam gitmiş, yerine bir an için bambaşka birisi, onun sesini taklit etmekten aciz bir sahtekâr gelmişti, sonra tekrar konuşmaya başladı: "... genç Johns piyano çaldı. Çok yönlü bir delikanlı şu Johns, asıl enstrümanı obua. Her neyse, muhabir bey ya hikâyeyi yanlış anladı ya da dinlemiyordu filan. Neyse işte, *Post*'da geniş yer verdiler: Dowland, tamam onu doğru bilmişler; Mösyö Welch ile Mösyö Johns, o da tamam ama bil bakalım arkasından ne demişler?"

Dixon başını salladı. "Bilmiyorum profesör," dedi ciddi bir dürüstlükle. Büyük Britanya'da başka hiçbir profesör kendisine profesör diye seslenilmesine bu denli değer vermiyordur, diye düşündü.

"Flüt ve piyano."

"Ya?"

"Flüt ve piyano, flavta ve piyano değil." Welch gülümsedi. "Şimdi bilirsin, flavta flüte benzemez, gerçi flütün en yakın ata-

sıdır tabii. Bir kere bu, yani flavta, *à bec* dedikleri tarzda çalınır, yani anlayacağın obua ya da klarnetinki gibi şekilli bir ağızlığın içine doğru üflersin. Günümüzde kullanılan flüt, *traverso* diye bilinen tarzda çalınır, diğer bir deyişle bir deliğe üflersin, oysa..."

Welch yeniden yatışmış göründüğünden, hatta yürüyüşünü daha da yavaşlattığından Dixon, onun yanında rahatladı. Şaşırtıcı bir şekilde profesörünü üniversite kütüphanesinde yeni gelen kitapların önünde dururken bulmuştu ve şimdi küçük bir çim tarhını çaprazlamasına geçerek üniversitenin ana binasının önüne doğru ilerliyorlardı. Uzaktan bakıldığında bir tür varyete ikilisini andırıyorlardı ama yalnızca uzaktan bakıldığında değil. Welch uzun boylu ve çiroz, cılız saçları ağarmaya başlamış; Dixon ise kısa olan taraf, kumral ve yuvarlak yüzlü, asla özel bir güç ya da beceri sahibi olmamış, alışılmadık genişlikte omuzları var. Aralarındaki belirgin karşıtlığa rağmen, telaşsız ve görünüşte tamamıyla düşünceli ilerleyişlerinin, gelip geçen öğrencilere hayli akademik görünmüş olması gerektiğini fark etti Dixon. O ve Welch pekâlâ tarihten konuşuyor olabilirlerdi, hem de Oxford ve Cambridge üniversitelerinin avlularında tarih hakkında konuşulduğu gibi. Böyle anlarda Dixon gerçekten tarihten konuşuyor olmayı isteme noktasına gelirdi neredeyse. Şimdi de bu düşüncesine sadık kaldı, ta ki aniden bir canlılık başlayana ve bu canlılık yaşça büyük olan adamın içinde patlayana, adam neredeyse bağırarak, tek taraflı bir kahkahayla dile gelen bir tremolayla konuşmaya başlayana dek:

"Aradan hemen önce çaldıkları parçada pek şahane bir karışıklık çıktı. Viyola çalan delikanlı, iki sayfayı birden çevirme bahtsızlığında bulundu, sonuçta yaşanan karmaşa... ne diyecektim..."

Dixon ne diyeceğine çabucak karar verip içinden söyledi, ardından, yüz hatlarını gülünç bir şeye tepki verircesine harman döveni gibi savurmaya çalıştı. Ancak zihninde başka bir yüz ifadesi takınıyordu, yalnız kaldığı bir anda bu ifadeyi gerçekten de takınma sözü verdi kendine. Alt dudağını üst dişlerinin altına alacak, çenesini yavaş yavaş mümkün olduğunca geri çekecekti, bu sırada gözleriyle burun deliklerini sulandıracaktı. Bu sayede

yüzüne yoğun, tehlikeli bir kızarıklığın hücum etmesini sağlayacağından emindi.

Welch ise yine konserinden söz ediyordu. Nasıl tarih profesörü olmuştu, böyle bir yerde olsa bile? Yayımlanmış çalışmalarıyla mı? Hayır. Üstün bir öğretmenlik becerisiyle mi? İtalik harflerle hayır. Peki nasıl? Dixon bu soruyu her zamanki gibi rafa kaldırdı. Önemli olanın, bu adamın en azından ileriki dört-beş haftanın sonuna dek geleceği üzerinde kesin söz sahibi olması olduğunu söyledi kendine. O zamana dek Welch'in gözüne girmeye çalışmalıydı, bunun bir yolu da Welch konserler hakkında konuşurken yanında bulunup uyanık olmak, diye varsaydı. Ama Welch konuşurken yanında başka kim olduğunun farkında mıydı, farkındaysa da hatırlıyor muydu ve hatırlıyorsa bu onun halihazırdaki düşüncelerini etkiler miydi? Sonra aniden, hiçbir uyarı olmaksızın, Dixon'ın başındaki iki beladan ikincisi hop diye bilincine sıçrayıverdi. Gerginlik esnemesini bastırma mücadelesi içinde titreyerek duygusuz, kuzeyli bir ses tonuyla sordu: "Margaret nasıl şu aralar?"

Diğerinin kil kıvamındaki yüz hatları, aynı dikkati gibi, tanımlanamaz bir şekilde değişti, eski ağır savaş gemilerinden kurulu bir filo misali bu yeni olguyu karşılamak üzere harekete geçti ve bir-iki dakika sonra, "Margaret," diyebildi.

"Evet, bir ya da iki haftadır görmüyorum onu." Ya da üç, diye ekledi Dixon içinden gergince.

"Şey. Bence her şey göz önüne alındığında çok çabuk iyileşiyor. Tabii çok fena bir darbe yedi, şu Catchpole denen adamdan, bir de sonrasındaki şu tatsız olay var. Bana öyle geliyor ki... Şimdi aklı acı çekiyor, senin anlayacağın, bedeni değil, fiziksel açıdan tamamen sağlığına kavuştu diyebilirim. Aslında çalışmaya ne kadar çabuk dönerse o kadar iyi, gerçi bu dönem yeniden ders vermeye başlaması için gerçekten çok geç tabii. Tekrar işinin başına dönmeyi istediğini biliyorum, doğrusu ben de aynı fikirdeyim. Faydası olurdu, aklından çıkarması için, şeyi... şeyi..."

Dixon bütün bunları biliyordu, hem de Welch'in bilmeyi umabileceğinden çok daha iyi biliyordu ama şöyle söyleme zo-

runluluğu hissetti: "Evet anlıyorum. Sanırım profesör, sizinle ve Mrs. Welch'le birlikte yaşamasının sıkıntılarından kurtulmasına çok faydası dokunmuştur."

"Evet, ortamın, bilirsin işte, bir tür iyileştirici etkisi olmuş olmalı. Bir seferinde Peter Warlock'ın bir arkadaşı gelmişti bize, Noel zamanıydı, şimdi yıllar olmuştur. O da tıpatıp aynı şeyi söylemişti. Geçen yaz Durham'daki sınav görevlileri konferansından dönüşümü hatırlıyorum. Felaket sıcak bir gündü, tren de... yani tren de..."

Direksiyonu hafifçe kırdıktan sonra sohbetinin marşı basmayan aracı, dönüş yapıp normal seyrine koyulmuştu. Dixon vazgeçti, sonunda ana binanın merdivenlerine ulaştıklarında bacaklarını kastı. Profesörü belinden kavradığını, soluksuz bırakmak için üzerindeki gri-mavi tüylü yeleği sıktığını, onunla ağır ağır merdivenlerden yukarı, koridor boyunca öğretmenler tuvaletine koştuğunu, fazlasıyla küçük ayakları burunsuz ayakkabılarıyla birlikte lavaboya soktuğunu, tıkacı bir kez, iki kez ve bir kez daha çektiğini, ağzının içine tuvalet kâğıdı tıktığını kurdu kafasında.

Bunu düşünüp yalnızca hülyalı gülümsedi, o sırada Welch, taş zeminli antrede düşünceli bir edayla durduktan sonra yukarı çıkıp ikinci kattaki odasından "çanta"sını alması gerektiğini söyledi. Dixon beklerken Welch'in kendisini şehir dışındaki evlerine çaya davet ettiğini, ona kaşlarını hayretle uzun uzadıya çatmasına yol açmadan nasıl hatırlatabileceğini tarttı kafasında. Welch'in arabasında saat dörtte yola çıkmayı kararlaştırmışlardı ve şimdi dördü on geçiyordu. Dixon, kafayı yemesinden sonra o akşam ilk kez dışarı çıkaracağı Margaret'ı göreceğini düşündükçe midesine bir endişe dalgasının saldırdığını hissetti. Dikkatini Welch'in sürücülük alışkanlıklarına yöneltmeye zorladı, endişesini bastırmak için uzun kahverengi ayakkabılarını gürültüyle yere vurarak, ıslık çalarak öfkelenmeyi denedi. Beş saniye ya da daha kısa bir süre için işe yaradı yaptığı.

Baş başa kaldıklarında Margaret nasıl davranacaktı? Saldırı dalışına geçmeden önce yükseklik kazanmak için Dixon onu en son gördüğünden beri geçen zamanı unutmuş ya da hiç fark etmemiş gibi yapıp neşeli mi olacaktı? Yoksa sessiz ve

kayıtsız, alenen bir hayli dikkatsiz olup, Dixon'ı acı içinde efften püften şeyler hakkında sohbetlerden meraklanmaya, oradan da korkakça vaatlere ve bahanelere doğru sürüklenmeye mi zorlayacaktı? Nasıl başlanırsa başlansın aynı tarzda sürecekti: Ne yanıtlanabilecek ne de savuşturulabilecek sorulardan biriyle, ürkütücü bir itirafla, Margaret'ın, kendi hakkında yapacağı açıklama "etkilemek için söylenmiş" olsa da olmasa da etkisini gösterecekti. Dixon, Margaret meselesine, sahip olduğunu bilmediği birtakım erdemlerin bileşimiyle bulaşmıştı: Kibarlık, dostça ilgi, sıradan düşüncelilik, iyi huylu bir sömürülme merakı, açık bir dostluk arzusu. Kadın bir okutmanın kendinden yaşça büyükse de kıdem bakımından küçük bir erkek meslektaşını evine kahve içmeye çağırması gayet doğal, bu daveti kabul etmekse ancak medeni bir davranış gibi gelmişti. Sonra Dixon birdenbire Margaret'la "takılan" ve geri planda kalmış, değişken öneme sahip bir kişilik olan şu Catchpole ile bir şekilde yarışan adam olup çıkmıştı. Catchpole'un işe yaradığını, sırtındaki yükü hafiflettiğini, kendisini danışmanlık yapan bir taktikçinin destekleyici rolüne indirgediğini düşünmüştü birkaç ay önce, hatta bu tür savaş seferlerinin nasıl yönetildiğine ilişkin bir şeyler bildiği varsayımından epey hoşlanmıştı. Ve sonra Catchpole, Margaret'ı onun kucağına, dosdoğru kucağına atıvermişti. Öyle bir konumda insanı tüketen bu soru ve itirafların yegâne dinleyicisi olma kaderinden kaçması neredeyse olanaksızdı.

O sorular... Saat beşe dek bir sigara daha içmemesi gerekirken Dixon, altı ay ya da daha uzun zaman önce yöneltilmiş ilk soru silsilesini hatırlayıp bir sigara yaktı, aşağı yukarı geçen aralık başlarıydı, görevine başlamasından yedi-sekiz hafta sonra. "Beni görmeye gelmekten hoşlanıyor musun?" idi hatırlayabildiği ilk soru. "Evet" yanıtını vermek içten olduğu kadar kolay da olmuştu. Sonra şöylelerini sormuştu: "Sence biz iyi geçiniyor muyuz?" ve "Burada tanıdığın tek kız ben miyim?" ve bir seferinde ona peşpeşe üçüncü akşam dışarı çıkmayı önerdiğinde, "Böyle sık görüşmeyi sürdürecek miyiz?" Dixon'ın ilk iç sıkıntıları o tarihte başlamıştı ama öncesinde ve biraz sonrasında bu tür dürüstlüğün ve açık sözlülüğün kadınlarla geçinmek

gibi korkunç bir işi ne kadar kolaylaştırdığını düşünmüştü. Aynı durum itiraflar için de geçerli gelmişti: "Seninle olmaktan gerçekten hoşlanıyorum", "prensip olarak erkeklerle iyi geçinmem", "Yönetim kurulunun seni işe almakla sandığından daha hayırlı bir iş yaptığını düşündüğümü söylersem sakın gülme bana." Gülmeyi ne o zaman istemişti ne de şimdi istiyordu. Margaret bu akşam üstüne ne giyecekti? Dixon, alçak topuklu, kadifemsi ayakkabılarını altına giydiği şal desenli yeşil elbise dışında her şeye iltifat etmeye zorlayabilirdi kendini.

Welch nerede kalmıştı? Yaşlı adam onulmaz bir kaytarıcı olmasıyla ünlüydü. Dixon, merdivenden yukarı fırlayıp anma plaketlerinin önünden geçerek ıssız koridorlarda koştu ama o alçak tanıdık tavanlı oda boştu. Kendisinin sık sık kullandığı bir kaçış yolu olan arka merdivenlerden aşağı paldır küldür inip öğretmenler tuvaletine girdi. Welch içerideydi, gizli bir iş çevirircesine lavabolardan birine eğilmişti. "Hah, tam zamanında yakaladım sizi," dedi Dixon neşeyle. "Beni bırakıp gittiniz sandım. Profesör," diye ekledi son anda.

Diğeri, hayretten çarpılmış dar yüzünü kaldırdı. "Gitmek mi?" diye sordu. "Beni..."

"Beni evinize çaya götürüyordunuz," diye açıkladı Dixon. "Pazartesi, kahve arasında, dinlenme odasında sözleşmiştik." Duvar aynasında kendi yüzünün görüntüsü ilişti gözüne. Yüzünde arkadaş canlısı, içten bir ifade görünce şaşırdı.

Welch bu arada ellerindeki suyu silkmekteydi, bu hareket Dixon'ın dikkatini yeni çekmişti. Welch, basit bir ruh çağırma numarası gösterilen Afrikalı bir yabaniye benziyordu. "Kahve arası mı?" dedi.

"Evet pazartesi günü," diye karşılık verdi Dixon, ellerini ceplerine sokup yumruklarını sıkarak.

"Ah," dedi Welch ve ilk kez Dixon'a baktı. "Ah. Bu akşamüstü mü demiştik?" Çizgili rulo havluya doğru dönüp Dixon'ı dikkatle izleyerek ellerini yavaş yavaş kurulamaya başladı.

"Evet öyle profesör. Umarım öneriniz hâlâ geçerlidir."

"A, elbette geçerli," dedi Welch, anormal derecede alçak bir sesle.